

Сања Шуљагић*

Институт за политичке студије

Београд, Србија

О ЗАНЕМАРЕНОСТИ ДОДИРНИХ ОДРЕДНИЦА У СРПСКОМ И БУГАРСКОМ ИДЕНТИТЕТУ

Сажетак

У овом тексту аутор је аналитичко-синтетичком методом објаснио геополитичке и идеолошке узроке занемарености додирних одредница у српском и бугарском идентитету након стварања модерних српских и бугарских држава. У том смислу у првом делу текста аутор је приказао додирне одреднице српског и бугарског народа кроз историју, пре успоне на власт владара из европских династија у деветнаестом веку. У другом текста аутор је приказао процес доласка на власт у модерним Србији и Бугарској европских и про-европских владара и негативне последице које су произашле из тог процеса.

Кључне речи: *Клан Дуло, цар Стефан Душан Немањић, модерна Србија, модерна Бугарска, Велф-Хановер династија, Сакс-Кобург-Гота династија, Едмунд Хорнби.*

На модерну занемареност додирних одредница српског и бугарског идентитета утицала је дуготрајна разлика у политичкој философији западног Старог/Новог римског царства, на једној страни, и, на другој страни, источног претхришћанског и хришћанског

---

* Виши научни сарадник

Ромејско-словенског савеза, са њиховим државама наследницама. Вишевековна борба ова два идеолошко-државна антипода, борба западног концепта Старог/Новог римског царства и источног концепта удружених ромејско-словенских царстава око владавине над Балканским полуострвом, уступила је 1453. године место владавини Османских Турака, након пада Константинопоља под Османску власт.

ИСТОРИЈСКИ ПРИКАЗ СРПСКЕ И БУГАРСКЕ ПОВЕЗАНОСТИ

Кроз античку, средњовековну и модерну историју Старо/Ново римско царство је било поново успостављено вертикалном генезом Старог римског царства са политичким империјалним деловањем венецијанских и ђеновљанских трговачких и робовласничких компанија, Франачким царством, европским крсташким освајањима Медитерана, европским спајањем деловања германских Тевтонских и Малтешких витезова, те успоном енглеских, Хабсбуршких, Пруских и Баварских царстава, која се могу дефинисати као германско-британско-латинско, односно европско јединство владавине чланова Велф-Хановер династије у садејству са члановима њених бочних европских династија-огранака.

У случају сазнавања заједничких одредница у српском и бугарском народу у склопу савеза источног Ромејског царства са словенским краљевствима и царствима, карактеристично је дефинисање српског народа пред пад Константинопоља под власт Османских Турака 1450. године, на сахрани мајке последњег ромејског цара Константина Једанаестог Палеолога, царице Јелене, која је била потомак српског краља Стефана Дечанског Немањића и српске племићке породице Драгаш Дејановић и уједно предак руског цара Ивана Четвртог „Грозног” Васиљевича (*Руски царски летопис* 2012, 20-21). На сахрани царице Јелене познати ромејски филозоф и дипломата Георгије Плитон је изјавио да је царица Јелена била „пореклом од великог народа Трачана, образованог од давних времена, који се простире од Црног мора преко реке Дунав до Италије” (Анастасијевић 2004, 82-84). Модерни историчари су такође описивали народ који је живео у средњовековним балканско-црноморским монархијама – теодулијама као „Бугаре, јужне Словене, Украјинце и Русе из старог Кијевског царства који су заједно били

наследници старих Трачана и заједно живели у такозваном „Првом бугарском царству” све до победе ромејског цара Василија Другог над Иваном Владиславом, када су били укључени у Источно ромејско царство” (Charu 2011, 12-13). Иако су чак и племе „Граикои” као преци модерних Грка до дванаестог века били убрајани у древне Трачане, од дванаестог века је почео да се користи израз „Хелени” за становнике Константинопоља и тај назив је од друге половине деветнаестог века послужио реформистима „просветитељима” из европског политичког и културолошког блока да у својој интерпретацији историје балканских народа супротставе једне другима процесе такозване „хеленизације” и „славизације” Балканског полуострва (Beekes-Van Beek 2009; Hilsdale 2014.p. 84; Brooks, 2015, 36-37). Све док јединство писма и језика Срба, Бугара и осталих православних хришћанских народа није било поништено такозваном „Амстердамском” реформом дотадашњег заједничког црквенословенског писма и језика у Русији, чије спровођење је 1708. године наредио руски цар Петар Велики, преко пола црквенословенске азбуке било је заједничко са грчком азбуком, тако да су Словени (Руси, Бугари, Власи, Молдавци и Срби) и Грци до времена „Амстердамске реформе” цара Петра Великог могли да се споразумевају међу собом и читају заједничке књиге од Новгорода на северу до Балканског полуострва („Амстердамская азбука” 1877 (1890); Оикономос 1828; Супрун-Молдован 2005, 38-39; Crascraft 2009. 98-100). Истоветност и сличност писма је била разумљива, будући да су Словени као потомци вишеплеменских Трачана, како су писали антички историчари и географи Херодот и Страбон, вековима живели заједно на једном широком географском простору од Азије до Јадранског мора „говорећи истим језиком међу собом, уз незнатне разлике у наречју” (Appendini 1806; Dankovsky 1829; Трубачов 1991) и рачунајући време по заједничком трачком (словенском) календару којим се, према *Старом Завету*, рачунало време од обнове људске цивилизације након Великог потопа (*Стари Завет*, „Књига постања” 6.13–20). Тај календар су Руси користили све до реформи Петра Великог у осамнаестом веку (*О писаним впредъ Генваря с 1 числа 1700 года 1830*, 680–681), а у случају Србије Срби су га користили све до реформи краља Милана Обреновића у деветнаестом веку (Стеванчевић 2012, 259–60). Мотив цара Петра Великог да „Амстердамском реформом” измени дотадашњи црквени и књижевни црквенословенски језик и писмо, као и дотадашњи

традиционални трачки (словенски) календар у Руском царству у склопу својих прозападних реформи на почетку осамнаестог века може да се објасни његовим потпадањем под утицај правника и философа Готфрида Лајбница, који је био близак саветник члановима утицајне Велф-Хановер династије у Европи (Anisimov, 1993, 295 – 298; Esteve 2018, 264). С друге стране, краљ Милан Обреновић, у доба чије владавине су направљени први озбиљни расцепи у односима до тада братских српских и бугарских народа, након упозорења аустроугарског намесника у Босни Венијамина Калаја да ће Аустроугарска да војно окупира Србију у случају непотписивања такозване *Тајне конвенције* са представницима Бечког двора 1881. године, морао је да потпише ту конвенцију (Stoke 1990, 191-192; Калабић 2009). Након овога је кнез Милан добио титулу краља од Аустроугарског двора, а у Србији су почеле да се спроводе значајне прозападне културолошке и образовне реформе у области историографије, теологије, права и културе.

У разумевању етнонима-синонима Трачани за древне претке значајног дела данашњих Срба и Бугара је важна чињеница и да су у својим званичним државним документима и повељама аустројски и руски двор, као и познати средњовековни ромејски и модерни историчари, Србе називали „славним илирскорасијанским народом”, „потомцима цара Александра Великог”, „Србима Трибалима” и Рашанима („Рашчанима, Трачанима”) (*Illyrio-Serbica 1683-1715 (1723)*; *Грамоты русского царя Петра I* от 03 марта 1711; Шуљагић 2023, 63-64).

Покушајима да се дефинишу заједничке одреднице народа који је живео у балканским монархијама – теодулијама на Балканском полуострву у античком и средњовековном периоду помаже и расветљавање чињеница везаних за словенске владаре из такозваног клана „праведних Дуљеба” („Божјих слуга” – „Дулоне” (клан „Дуло”, кинески „Дуокло” (Chen 2012, 97; Kim 2013, 59), „Дукљани”, „Дакае”, „Дачани”). Према средњовековним српским и бугарским родословима, владари балканских монархија – теодулија из словенског клана „праведних Божјих слуга” „Дулоне”, који су били потомци војног команданта и владара Аспаргуса (Испора), пореклом из црноморске династије Митритад-Фарнак-Котиса, били су генеалошки повезани са породичном линијом царева Филипа „Арамејца” (Арабљанина), Константина Великог, Ликинија и

његових црноморско-балканских савладара Рамсадиса и Рескупориса,¹ Управде „Јустинијана”, те уједно и преци владара из средњовековних српских и бугарских династија Немањића и Асен-Каложана (Gonzales Herrero 2007, 621; 626; Millar 2005, 243; Кантакузин 1986, 145-146; 192; 371-372; York 1972, 327; Madsen-Rees 2014, 54-55; Стојановић 1927; Стојановић 1929; Gearey 1999, 22-25). О повезаности предака данашњег српског и бугарског народа у раној хришћанској прошлости сведочи и навод историчара и географа Птолемеја у трећој књизи његовог дела *Географија* да је у близини данашњег града Ломец у средишњем делу Бугарске постојао „град Трибала”, што је био етноним-синоним за древне „Србе Трибале” (Шуљагић 2023а, 62-64). Доказано је да је 244. године у тврђави Состра био подигнут стуб у част цара Филипа Првог „Арабљанина”, претка српске династије Немањића (Laeti 1778, 588; Sevcenko 1982; Gearey 1999, 22-25), и његовог сина Филипа Другог, као и да су локални хришћани на том простору још 378. године саградили цркву Светог Георгија и да је након своје борбе за чистоту хришћанског православља против јеретичког ромејског цара Анастасија војни командант Виталијан био крунисан за ромејског цара у епископској цркви у Залдапи у округу Добрич (Dikov 2015; Dikov, 2016). Име словенског такозваног „клана” Дулона („праведне Божје слуге – Дуло”²) објашњава и чињеницу да су многи историчари, од Теопомпа, Скимноса, Агатархида до Кедреноса, описивали Словене као „праведан, моралан и богобојажљив народ” и да су владари у словенским православним монархијама као што су били Српско и Бугарско царство, владали према државном концепту „теодулије”, према којој је владар – монарх био „Божји изабраник” (Шуљагић 2020, 117-119; 157; 188; 282; 286; 424). Према српском и бугарском концепту средњовековне државе, владар је морао да буде „дулон – слуга Божји”, као што је према *Старом Завету* цар Давид био слуга Божји (*Стари Завет*, 1 Сам. 23:10; *Нови Завет*, „Јеванђеље по Луки”, 17:5; 23:50). Тако су владари из српских и бугарских и околних хришћанских православних монархија – теодулија фрескописали пресвету лозу Јесејеву у њиховим манастирима у Сопоћанима и Великом Трнову и осталим насељима у Србији и

¹ Међу породично повезане наследнике цара Рескупориса Шестог убраја се и света Нана од Иберије, краљица и светица Грузијске православне цркве (“Nana of Iberia”, wikipedia.org, приступ 2019).

² „Дуло – Дулон, Дуокло, Дикаиос, Дакаиос – цар, владар као „праведни Божји слуга” (*Стари Завет*, 1 Сам 23:10; Eusebius, *И.С.* 1.6.1)

Бугарској, желећи, попут владара из српске средњовековне династије Немањића да сличним осликавањем своје породичне лозе на фрескама у манастирима искажу да су од Господа Христа и њихове заштитнице Пресвете Богородице добили власт у својој држави (Радојчић 1996, 41-42. Андрејић 2019, 9-10; 18). Породице владара династија који су управљали средњовековним балканским државама – теодулијама и источним Ромејским царством су се међусобно орођавале склапањем бракова, за што је добар пример био краљ Петар Константин – Бодин, чија престоница је била у Призрену у данашњем Косову и Метохији у Србији (Чемерикић 2003, 55–56), којег су неки средњовековни латински историчари називали „краљем Славоније, Русије и Бугарске” (Vitalis 1845, 187; 485), односно „славним словенским краљем” („rex Slavorum gloriosissimus”) (Iorga 1934). Записи и фреске на црквама у Србији и Бугарској су такође сведочили о сродству српских династија Немањића са бугарским династијама Тих и Асен (Pirivatrić 2011, 12-13; Мавродинов 1948; Димитрова 2003, 181–190), док су се међу рођаке цара Стефана Душана Немањића „Силног” у четрнаестом веку убрајале племићке породице од црноморске Бугарске и Влашке до јадранске Арбаније, егејске Грчке и континенталне Босне (Андрејић 94; 153-155). Овај концепт православне хришћанске монархије Србије и Бугарске је био поништен током деветнаестог века, када су чланови европске династије Велф-Хановер и њених бочних огранака-династија под свој домен владавине преузели домен владавине цара Стефана Душана Немањића из четрнаестог века, као и домен владавине осталих модела српских и бугарских монархија кроз векове пре деветнаестог века (Шуљагић 2021, 118-143).

РАСКИД МОДЕРНЕ СРБИЈЕ И БУГАРСKE СА ЊИХОВИМ ДОТАДАШЊИМ ДРЖАВНИМ ИДЕНТИТЕТИМА

Након пада балканских престоница и Константинопоља османски Турци су Балканским полуострвом владали релативно стабилно, уз изузетке спорадичних балканских устанака против османске власти, све до већих балканских устанака почетком деветнаестог века. Након тих устанака, када је постало очигледно да је било питање времена када ће се војне трупе Османског турског царства повући са Балканском полуострва, у склопу формирања

модерних српских и бугарских држава, Србију и Бугарску је карактерисао разлаз њихових модерних идентитета са њиховим дотадашњим античким и средњовековним идентитетима, односно њихово сврставање у геополитичку и културолошку сферу западног Старог/Новог римског царства. Модерне државе Србија и Бугарска су настале у периоду када је на Балканском полуострву владавину османског султана почела постепено да замењује владавина чланова Велф-ХанOVER династије и њених бочних династија-огранака Вителсбах, Саксбург-Гота и Хохенцолерн-Зигмаринген. Према политикологу Линдону Ларушу, након Бечког конгреса 1815. године чланови Велф-ХанOVER династије су, у садејству са академским радницима, политичарима и финансијерима из домена своје владавине, преузели примат над одлучивањем политичке констелације света и утицали на образовни програм у области друштвених наука у свету (Larouche 2017: 67-68; 71-72). Бечки конгрес 1815. године се уклапао у планове и изјаве удружених германских, британских и аустријских географа као што показује теорија „продора на исток” Фридриха Наумана и осталих средњоевропских историчара и географа (Eberhart 2005), као и разних европских војсковођа, дипломата, историчара, географа и филолога у њиховом империјалном „походу на Исток” и „борби за животни простор” (germ. „drag nacht osten”/„lebensraum”). Тако је германски историчар Август фон Шлецер, познат по наметању германско-нордијске верзије руске и словенске историје у доба владавине царице Екатарине Друге у Русији, још у осамнаестом веку планирао да се „Аустрија прошири до Црног мора” и „Беч постане центар словенских студија” (Otto 1839, 301-303; Vidmar 2009, 235, 270, 306-307, 309). Такође, будући да су иницијално русификована царица Екатарина Друга и аустријски цар Јосиф Други планирали да у случају распада Османског турског царства територије Србије и Босне припадну Аустријском царству, а Бугарска и источни Балкан Руском царству, аустријски агенти су прешавши реке Саву и Дунав почели да делују на придобијању српског народа за циљеве аустријске политике протеривања османских Турака са српске територије (Пантелић 1933, 145-148; Гавриловић 1986). Када се погледа са садашње историјске дистанце, за Бугаре у осамнаестом и деветнаестом веку је било свеједно да ли ће бити под влашћу баварско-пруских царева или руске царице, јер су и једна и друга страна радили на мењању идентитета дотадашњих словенских православних идентитета међу словенским и осталим

народима. Ова тврдња може да се докаже тиме што су аустријски цар Јосиф Други, пруски цар Фредерик Други, шведски и дански краљеви и грофица Софи Анхалт, касније русификована царица Екатарина Друга, били повезани са баварским „илуминатима”, језуитима, масонима и Малтешким витезовима, тако да је војвода из династије Сакс-Кобург Гота, која је касније владала Бугарском, био покровитељ оснивача реда „илумината” у Баварској, Адама Вајсхаупта, чија је намера била да ради на уништењу хришћанства и свих светских религија уз помоћ космополита, „просветитељских” философа, неопаганских епикурејаца и атеиста и да ради на промени традиционалних монархија – теодулија и државних идентитета (Robins 1798, 225-226; 298-299; Stauffer 1918, 248; Rowland 2014, 115; Ferrazzi 2004, 109–134). Настављајући реформе и потезе руског цара Петра Великог који је успоставио пријатељске односе са директорима европских трговачких и робовласничких компанија, шкотским Јаковитима блиским хановерској влади и дипломатама и доводио стране свештенике, језуите, масоне и трговце на многе високе функције у Руском царству (Barrow 2003; Bushkovich 2003; Murdoch 2006), до 1786. године царица Екатарина Друга је секуларизовала Руско царство, предузимајући отворене непријатељске потезе против православног свештенства и манастира у Руском царству (Raeff 1972, 298). Царица Екатарина је била под утицајем Волтера и других атеистичких философа просветитељства и у последњим деценијама осамнаестог века учврстила је савез Русије са Хановерском владом и слала мисије у Енглеску, док је у влади њеног царства све више јачао утицај масона и језуита (Faggionato 2006, 17-30; Морошкин репринт 1990). Европски научници, министри и генерали, међу којима неки чак нису знали да говоре руски језик, пореклом из породица повезаних са језуитима, масонима, пруско-хабсбуршким племићима, Малтешким витезовима и Англиканском црквом, заузели су највише функције у Руском царству (Ingle 1976, 19-21; Миљуков 1939; von Güttner-Sporzyński 2019, 319-322).

С друге стране, у деветнаестом веку германски филолози Фридрих Тирш и Јаков Фалмерајер су, у склопу свог пројекта спречавања обнове пред-османских православних монархија по престанку османске турске власти, написали нову граматику грчког језика и историју грчког народа, доприневши тим образовним реформама устоличавању европских монарха на чела модерних држава, будући да су они тадашњу германску државу планирали као „једну

проширену германску државу од Немачке преко Егејског мора и као духовну унију између Баварске и древне Грчке” и тако спрече прилазак Русије Босфору и Балканском полуострву (Benes 2008, 181; von Thiersch 1833; Lewis 1897, 2; Danfort 1984, 53-85; Milich 2000, 33). Један од учесника Бечког конгреса 1815. године, аустријски министар спољних послова Фридрих фон Метерних,³ затим аустријски војсковођа Јозеф Радецки, који је 1810. године у својим мемоарима изнео свој став да је „река Дунав била жила куцавица Аустрије и основица њеног војничког и политичког система” (Поповић 1940, 54-57), војсковође Наполеон Бонапарте и Ото фон Бизмарк и британски дипломата Дејвид Уркхарт, који су заговарали идеју да „Дунавска монархија буде политички дом за европске „Словене”, далеко од „азијског панславизма Санкт Петербурга”, „због страха да ће Русија због историјских веза са балканским словенским народима преузети контролу над Балканским полуострвом” (Batakovic 1994, 157-183; Екмечић 1989, 473; Екмечић 2000, 232-279 Vidmar 2009, 306-307, 309).

Иако, за разлику од модерне Бугарске, у деветнаестом веку у модерној Србији нису били постављени чланови европског племства за њеног владара, њени локални владари из династија Карађорђевића и Обреновића су од времена убиства вође српских устанака на почетку деветнаестог века, Карађорђа Петровића, били под константним снажним утицајем европских дипломатских представника као што су били британски дипломата Дејвид Уркхарт или пољски гроф Адам Чарториски и представници аустријског, односно аустро-угарског двора. Због тога су они током деветнаестог века спроводили политичке и образовне „просветитељске” реформе и уносили елементе европске политичке философије, теологије, историографије и правних наука у модерну државу и друштво Србије. У том смислу у Србији су, под патронатом агената аустријског двора и британских и пољских „културних агената” биле предузете значајне образовне реформе језика, писма, календара, правних наука, историографије и теологије у „сврху уједињења словенских држава у Хабсбуршкој монархији без утицаја Турске и Русије” (Ivić 1926, 262-263; Dobrašinić (Ur.) 1980; Vidmar 2009; 237, 269-270, 275). Модерна Србија је почела да се успоставља као држава на основу

³ Министар Фридрих фон Метерних је, као и многи европски владари у случају тадашњих држава, омогућио банкарском клану Ротшилдових да развију послове у Аустријском царству (Hamilton 1991, 178; 202).

окултног убиства вође српских устаника против османске турске власти, Карађорђа Петровића, који није ни слутио да је против њега била скована завера од стране Милоша Обреновића и његових локалних и међународних савезника (Драшковић 2019, 342-343), што је било у супротности са витешким поштовањем противника и надређеног старешине у друштвеној хијерархији у српској средњовековној монархији – теодулији. Уследило је усвајање *Грађанског законика* у Србији на основу аустријског *Грађанског законика* 1844. године, чиме је био започет процес распада дотадашњих традиционалних српских сеоских и породичних задруга, колективне недељиве сеоске и породичне имовине и, под налетом либералног индивидуализма и економског либерализма, српског традиционалног идентитета генерално (Ђорђевић 2004, 71; Марковић 2004, 50).

Успешност реализације модерног колонијалног похода „Запада” на „Исток” током којег су српски и бугарски народи изгубили додир и са својим дотадашњим традиционалним идентитетима и са свешћу о некадашњем пријатељству, сродности и повезаности српског и бугарског народа, може да објасни уопштена дефиниција политиколога Линдона Ларуша (Lyndon Larouche) да су од Бечког конгреса 1815. године до данашњих дана одлуке свих значајних светских конгреса биле донете од стране чланова Велф-Хановер династије и потомака власника средњовековних робовласничких и трговачких компанија из Венеције, Ђенове и Падове, као и чланова породичних финансијских трустова из Лондона и Ротердама, као „победника” Бечког конгреса из 1815. године. Према Линдону Ларушу, ови „победници” Бечког конгреса су успели да наметну империјалну хегемонију британског емпиризма у историографији, правним наукама и политичкој економији у модерним академским институцијама широм света (Larouche 2017: 67-68; 71-72). Један од таквих утицајних актера ширења домена владавине Велф-Хановер династије на Балканском полуострву био је британски судија, дипломата и политичар Едмунд Хорнби, чије је само порекло од породица Гримани и Хорнби сведочило о старини и утицају његових предака (*The Times* 1896, 9). Судија Едмунд Хорнби је пре свог исписивања схеме о будућој влади модерне државе Бугарске 1878. године имао велики утицај у спровођењу британске политике на Далеком Истоку, у надгледању исплате британског кредита Османском турском царству и у одређивању екстратериторијалности Велике Британије у Османском турском царству (Todd 2018, 117).

Будући да су Викторијанску Енглеску у геополитичком и економском смислу занимале трговачке руте на путу за Суецки канал и према Индији, британска дипломатија је до 1860. године успела да у Османском турском царству устолочи британску амбасаду као неку врсту „администрације са различитим одељењима и са екстра-територијалним судством, што јој је давало могућност да контролише конгломерат нација, држава и религија од Европе и Балканског полуострва до Блиског истока” (Spagnolo 1991, 256). Судија и политичар Едмунд Хорнби је објавио свој план о стварању будуће бугарске државе 1878. године, исте године када је одржан Берлински конгрес, након којег су се односи тадашње Србије и Бугарске нагло погоршали, закључно са избијањем Српско-бугарског рата 1885. године, који је избио након уједињења тадашње Кнежевине Бугарске и Источне Румелије. У свом нацрту будуће бугарске државе под називом *The Eastern question: a Scheme for the Future Government of Bulgaria* („Нацрт за будућу владу Бугарске”) из 1878. године, политичар Едмунд Хорнби је изнео своју бојазан да би евентуално удруживање балканских словенских држава, пансловенство и њихово потпадање под утицај Русије могли да проузрокују да такозвано „Источно питање” замени „Словенско питање” (Hornby 1878, intro, 7). У том смислу је предлагао да се у новој модерној бугарској држави успостави једна форма националне, бугарске и демократске индивидуалности за бугарску нацију, која би била повезана са интересима Енглеске, те да би требало да се успоставе „баријере” између независне Бугарске и њених околних држава (Hornby 1878, intro, 7). Будући да је политичар Едмунд Хорнби сматрао да су Бугари, Срби и Румуни имали могућност да оснују војно повезану снажну и велику словенску државу, саветовао је да се уместо те идеје форсира идеја независности за Бугарску, као и да се у првом периоду новоосноване бугарске државе на места на вишим функцијама у држави поставе странци, односно једна космополитска бирократија, а Бугари да буду на нижим функцијама (Hornby 1878, 11, 18-19). Сматрао је да би се успостављањем Скупштине од 188 чланова осигурала репрезентативност „Демоса” у Бугарској; да је Енглеска, „са својом љубављу према слободи и независности, са њеном енергијом, капиталом и производима” могла да буде природни савезник Бугарској, која је требало да територијално буде што већа, а не сабијена у планине у унутрашњости земље, и да је са својим лукама у Црном мору имала могућност да постане трговачка сила (Hornby 20, 23). „Таква проширена Бугарска”, писао је Едмунд Хорнби, „са

једном или више лука би била од вечне користи за Енглеску, за разлику од Србије, којој Енглеска нити је могла да помогне, нити да утиче на њу, нити да је уплаши” (Хорнбз 1878, 23). Због тога, како је сматрао Едмунд Хорнби, интерес Енглеске је био да се Бугарска што више територијално прошири и да има демократску владу, док је истовремено Европа требало да „широко и државнички” размишља како је најсигурније могао да се обезбеди мир у југоисточној Европи и „на који начин је нова држава Бугарска могла да се уобличи, сразмерно значају који је могла да има у ономе за шта су се дипломате залагале на Бечком конгресу, а то је била ‘равнотежа моћи’”. (Hornby 1878, 23). Сврставање младих држава Србије и Бугарске, до тада потчињених Османском турском царству, у геополитичку сферу владавине европске Велф-Хановер династије и њених огранака-династија, учинило их је политички зависним државама-сателитима новог европског империјалног блока. Од тог периода су европски идеолози и политичари имали могућност да народе у младим балканским државама-сателитима, према староримском слогану „Завади па владај” (“divide et impera”), изнутра разједињавају или их завађају са народима у суседним државама. Слично нацрту политичара Едмунда Хорнбија о стварању „баријера” у добросуседским односима Србије и Бугарске и осталих балканских држава постојали су планови аустријског министра спољних послова Агенора Голуховског, аустроугарског министра спољних послова Џула Андрашија и аустроугарског генерала Фридриха Бека који су Балканско подручје сматрали „аустроугарском сфером утицаја” да се створе модерне државе Бугарска, Македонија и Албанија „под аустроугарским протекторатом”, „како би се Русија онемогућила да преко Бугарске, Србије или Црне Горе добије утицај у том делу Балканског полуострва” (Храбак 1979, 167-168; Толева 2012). Како су историјски догађаји и процеси показали, стварање модерних балканских држава је, у складу са плановима, породичним везама орођеним, владарица из британско-германско-латинског блока Велф-Хановер династије давало могућност европским политичарима да одређују нове територијалне границе и управљају сукобима или спајањима модерних балканских држава под њиховим патронатом. У Бугарској је за „првог принца модерне Бугарске” у склопу такозваног *Трновског сабора* устоличен германски племић Александар од Батенбурга (Alexander of Battenburg) (Curtis 1993, 35-36). У 1885. години кад је избио рат између Србије и Бугарске неки водећи интелектуалци

у Србији су се жалили да је то био „непотребан рат замишљен у Бечу у глави краља Милана”, док је о спремности војске за вођење тог рата касније војни командант Живојин Мишић у својим сећањима написао „У овај рат ишли смо као сељаци на свадбу” (Мишић 1985 репринт; Јовановић 1901). Српски краљ Милан Обреновић је сматрао да након Српско-бугарског рата 1885. године Срби и Бугари више никад неће успоставити раније пријатељске добросуседске односе које су имали пре тога (Милошевић 1923), што је подсећало на став британског политичара Едмунд Хорнбија из 1878. године да је требало да „словенске балканске државе успоставе баријере које би их спречиле да се удруже (Hornby 1878, intro, 7). Хорнбијеви колонијални планови су се остварили када је племић Фердинанд од Сакс-Кобург-Гота династије, породично повезане са Велф-Хановер династијом, био устоличен за краља модерне Бугарске. Оружани сукоби између Срба и Бугара који су уследили у годинама и деценијама после тога, као и отклон Бугара од свог дотадашњег традиционалног идентитета, могу да се објасне чињеницом да су чланови династије Сакс-Кобург-Гота били повезани са оснивачем реда баварским „илумината” масоном Адамом Вејсхауптом који се борио против хришћанства и уопште религија и чији утицај на револуционарна збацивања са власти монарха у Европи је био велик. Та чињеница објашњава закључке појединих српских историчара да су бугарске власти „систематски и на више нивоа” деловали против Срба, па чак и српских свештеника, на територији Србије током Првог и Другог светског рата у двадесетом веку (Пилиповић Матијевић 2018, 22; Јањић-Симјановић 2016, 676; Виријевић 2016, 708-709; Пузовић 2015а, 221- 232, Пузовић 2015б). Модерне бугарске власти нису поштеделе ни бугарску православну цркву, тако да је забележено да су од 1934. године тадашњи бугарски краљ Борис и његови министри били под утицајем секте поштовалаца сунца „дановиста”, који су имали негативан однос према Бугарској православној цркви (фон Норстену 2007). Након Берлинског конгреса 1878. године и српска влада је одбацила традиционално српско светосавско хришћанство, успоставило незакониту црквену хијерархију и прихватило увођење елемената рационалистичке теологије Јохана Еберхарта према налогу аустријског агента Доситеја Обрадовића, по утицајем философије Џона Лока и Лудовика Мураторија (Милтидатис 2013).

Након периода Краљевине Југославије под водством династије Карађорђевића, орођене са бочном династијом Зигмарен-Хохенцолерн као огранком династије Велф-Хановер, у доба титоистичког комунизма Србија је, као и Бугарска у доба комунизма, остала под снажним утицајем европских „илумината”, односно под утицајем светске социјалистичке интернационале и социолога и економиста Карла Маркса и Фридриха Енгелса, који су према Србима, Русима и осталим словенским народима имали отворено непријатељски став (Karl Marx-Engels, 2010, 130; 140; 177). Када се томе дода чињеница да се у данашњем времену Балканско полуострво налази у сфери геополитичких интереса Сједињених америчких држава (Milich 2000, 33) и да су садашње владе обе државе, и Србије и Бугарске, про-европске и европске, постаје разумљиво да ће занемареност додирних одредница у српском и бугарском идентитету још задуго да остане политичка реалност. Ту чињеницу, између осталог, потврђује реткост одржавања заједничких научних скупова, конференција и академске размене између академских радника из данашње Србије и Бугарске.

ЛИТЕРАТУРА

1. „Амстердамская азбука”.1890. *Энциклопедический словарь Брокгауза и Ефрона*, т. Iа.Санкт Петербург
2. Анастасијевић, Драгутин.2004. *Српкиња византијска царица*. Београд: Свет књиге
3. Андрејић, Живојин.2019.„Света српска лоза”. Рача: Центар за митолошке студије
4. Anisimov, Evgenii.1993.*The of Peter the Great: Progress Through Coercion in Russia*, transl.
5. Alexander, J. New York: Armonk, M.E. Sharpe, New York
6. Appendini, Francesco M.1806.*De praesiantia et vetustate linguae illyricae*. Ragusa: A. Martechini
7. Beekes, Robert; Van Beek, Lucien.2009. *Etymological Dictionary of Greek*. Brill
8. Brooks, Julian. 2015. *The Education Race for Macedonia 1878-1903*, JMH 31
9. Chary, Frederick. 2011. *The History of Bulgaria*, Greenwood, ABC-CLIO
10. Chen, Sanping. 2017. *Multicultural China in the Early Middle Ages*,University of Pennsylvania Press

11. Cracraft, James. 2004. *The Petrine Revolution in Russian Culture*. Harvard University Press
12. Curtis, Glenn. reprint 1993. Library of Congress Cataloging-in-Publication *Data Bulgaria : a country study / Federal Research Division*, Library of Congress ; ed. Curtis, G. Area handbook series
13. Чемерикић, Михајло. 2003. *Призрен и околина 1019- 1941*. I- III. Београд: Прво слово
14. Dankovsky, Gregorius. 1829. *Homerus slavicus dialectis cognata lingua scripsit, exipsius Homericarminе ostendit...*, Vindobonae – Posonii
15. Димитрова, Е.2003. „Ктиторска композиција и ново датовање живописа у цркви Свете Богородице у Матеичу”. *Зограф* 29
16. Dikov, Ivan.2016.”Archaeologists Discover Pillar with Inscription Honoring Roman Emperor Philip the Arab at Sostra Fortress near Bulgaria’s Troyan”.June 21, 2016, *archaeologyinbulgaria.com*
17. Dikov, Ivan. 2015. ”Bulgarian Archaeologists Find Stone Inscription, Red Marble Pillar in Bishop’s Basilica in Roman and Byzantine Fortress Zaldapa”, 29. 07. 2015. *ArchaeologyinBulgaria.com*
18. Драшковић, Бојан. 2019. „Српска револуција у деветнаестом веку”, Зборник радова са међународне конференције *Политичка историја Словена између мита и стварности*, ур. Шуљагић, С. Београд: Институт за политичке студије
19. Ђорђевић, Мирослав. 2004. „Увод у грађанско право”. Београд: Правни факултет Универзитета у Београду
20. Esteve, Maria. 2018. „The Circulation of Scientific Knowledge in Euler’s first stage at Saint Petersburg Academy of Sciences”, *The Scientific Dialogue linking America, Asia and Europe between the 12th and the 20th Century*, ed. F. d’Angelo, Associazione culturale Viaggiatori
21. Ferrazzi, Marialuisa. 2004. ”Michele Enrico Sagramoso. Un cavaliere di Malta veronese alla corte di Elisabetta e Caterina,” in *Pietroburgo capitale della cultura russa*, vol. 1, ed. Antonella D’Amelia. Salerno: Università degli studi di Salerno
22. Gearey, James.1999.*The Persecution of Licinius*, MA Thesis. Alberta:University of Calgary, Department of Greek, Latin and Ancient History
23. *Грамоты русского царя Петра I* от 03 марта 1711.1774. у Стефановић, Орфелин Захарије. *Житие и славные деяния государя*

- Петра Великого, с приложением краткой географической и политической истории о российском царстве. Россия*
24. Güttner-Sporzyński von. Darius. 2019. „The Life and Career of a Knight of Malta in the Age of Secularisation: Michele Enrico Sagramoso (1720–1791). The Order of Malta and the First Partition of Poland”. *Ordines Militares: Colloquia Torunensia Historica XXIV*
  25. Herrero, Gonzales M. 2007. „Origen familiar y procedencia: El ejemplo de la „Rama a” de la familia Roscia”. *Provinciae Imperii Romani inscriptionibus descriptae*. Barcelona, 3-8 septembris 2002. *Acta*, M. et al. Vol. 1 *Monografies de la Secció Històrico-Arqueològica* 10. Institut d’Estudis Catalans
  26. Hilsdale, Cecily. 2014. *Byzantine Art and Diplomacy in an Age of Decline*. Cambridge University Press
  27. Hornby, Edmund. 1878. *The Eastern question: a scheme for the future government of Bulgaria*. London: Eastern Question Association
  28. Horstenau fon, Glez. 2007. *Između Hitlera i Pavelića*. Beograd: HNK International
  29. Храбак, Богумил. 1979. „Идеје о арбанашкој аутономији и независности 1876-1880. године”. *Историјски часопис* 25-26 (1978-1979). Београд: Историјски институт, Просвета
  30. *Illyrio-Serbica 1683-1715 (1723)*. 1743, „Privileges of Emperors Leopold, Josef and Charles VI, and also of Her Royal Majesty Maria Theresa to glorious Illyrico-Rassian nation”. Viennae: Staat. Archiv; Kaliwodiano. Prev. Zhifarovic; Nenadovic. Novi Sad: Matica Srpska
  31. Ingle, Harold. 1976. *Nesselrode and the Russian Rapprochement with Britain, 1836-1844*. University of California Press
  32. Iorga. Nicolae. 1934. *Histoire de la Vie Byzantine, L’empire moyen de civilization Hellénique (641-1081)*. Tome II. Bucarest Edition de l’Auteur, Dépeit Roumaine en France (Fontenay-aux-Roses, Seine
  33. Ивковић, И. 2020. „50 свештеника Епархије тимочке пострадалих од Бугара и комуниста у 20. веку” у: *800 година аутокефалности Српске православне цркве у Епархији тимочној*; зборник радова ур. И. Ивковић. Зајечар: Српска православна Епархија тимочка
  34. Јањић, Д. Ј. Симјановић, Ј. Д. 2016. „Митрополит Викентије Крцић” у: *Велики рат 1914-1918: узроци, последице, тумачења*; Међународни тематски зборник посвећен академику Драгољубу Р. Живојиновићу (1034-1016) књ. I. Ниш: Филозофски факултет

35. Кантакузин, Димитрије. 1986. *Житија Јована Рилског и Житије Светог деспота Стефана* у Куев, К., Г. Петков. *Събрани съчинения на Константин Костенечки*. София
36. Kim, Hyun Jin. 2013. *The Huns, Rome and the Birth of Europe*. Cambridge University Press
37. Laeti, Pomponii, 1778. *Scriptores Historiae Romanae Latini Veteres, Breviores Potissimum Rarioresque: Cum Notis Variis*. 3. Heidelbergae: Jacobi Henrici Pfahleri
38. Larouche, Lyndon. 1994 (repr. in *EIR*, June 9, 2017). „The Science of Physical economy as The Platonic epistemological basis for all branches of Human Knowledge”. February 25. *EIR*
39. Марковић, Драган. 2004. *Отварање и затварање србијанског села – достигнућа, проблеми и перспективе социјализације*. Београд: Институт за политичке студије
40. Marx, Karl; Engels, Fridrieh. 2010. *Collected Works, Letters 1874-1879*, Vol. 45. Lawrence & Wishart
41. Мавродинов, Н. 1948. „Родословното дрво на царица Елена в Матееч”. София: *Известија на Българското историческо дружество XXII–XXIII*
42. Milich, Peter. 2000. „Slavic Ethnogenesis and Great Power Diplomacy: Recurring Themes”, *Journal of the North American Society for Serbian Studies* 14(1)
43. Millar, Fergus. 2005. *Rome, the Greek World, and the East: Volume 2: Government, Society, and Culture in the Roman Empire*. University of North Carolina Press
44. Miltidatis, Pashalis, 2013. „Dositej Obradovic and the Greek enlightenment”. *Balkanica* 2013 (44)
45. Миљуков, Павел. 1939. *Историја Русије*. Београд: Народна култура
46. “Nana of Iberia”. https://en.wikipedia.org/wiki/Nana_of_Iberia
47. “О писании впрядь Генваря с 1 числа 1700 года во всех бумагах лета от Рождества Христова, а не от сотворения мира”. 1830. *Полное собрание законов Российской империи с 1649 года III (1689-1699)*, Санкт Петербург
48. Otto, Friedrich. 1839. *The History of Russian Literature, with a Lexicon of Russian Authors*, transl. by Cox, G. Oxford: D. A. Talboys
49. Pirivatrić, Srdjan. 2011. „The Boyana Church Portraits: Contribution to the Prosopography of Sebastokrator Kaloyan”. in Penkova, Bissierka (ed.). *Боянската църква между Изтока и Запада в изкуството*

- на християнска Европа [The Boyana Church between East and West in the Art of Christian Europe]. Нац. исторически музей
50. Пузовић, П. 2015. „Страдање свештеника током Првог светског рата на подручју Цетињске, Пећке и Никшићке епархије” у: *Богословље 2015/2*. Београд Православни богословски факултет Универзитета у Београду
  51. Пузовић, П. 2015. „Страдање свештеника током Првог светског рата на подручју Шабачко-Ваљевске епархије” у: *Богословље 2015/2*. Београд: Православни богословски факултет Универзитета у Београду
  52. Радојчић, Светозар. 1996. „Портрети српских владара у средњем веку”. Београд: Републички завод за заштиту споменика културе
  53. Robison, John 1798. *Proofs of a Conspiracy Against All the Religions and Governments of Europe*. London: T.Cadell & W.Davies
  54. Rowland, Ingrid. 2014. *From Pompeii*. Harward University Press
  55. *Руски царски летопис*. 2012. прев. М. Витезовић. Београд: Завод за уџбенике
  56. Sevcenko, Ihor. 1982. *The Genealogies of Serbian princes of the middle ages in Ideology. Letters and Culture in the Byzantine World*. London: Variora Reprints
  57. Stauffer, Vernon. 1918. *New England and the Bavarian Illuminati*. New York: Columbia University Press
  58. Стеванчевић, Милан. 2012. „Синволи четворојеванђеља на капителима Српске Православне Цркве – Светог Апостола и еванђелистице Марка.” Док. 4. *Српски календар*. Београд: Београдска школа Метеорологије
  59. Стојановић, Љубомир. 1928. *Старе српске повеље и писма 1-1, 2*. Сремски Карловци: СКА
  60. Стојановић, Љубомир. 1927. *Стари српски родослови и летописи*. књ. XVI. Сремски Карловци: СКА
  61. Stoke, Gale. 1990. *Politics as Development: The Emergence of Political Parties in Nineteenth Century Serbia*. Duke University Press
  62. Супрун, А.; Молдован, А. 2005. *Старославянски и церковнославянски јазык, „Языки мира. Славянские языки*, Москва: Academia
  63. *Свети Сава у руском царском летопису*, прев. М. Витезовић, Завод за уџбенике, Београд, 2012
  64. Шуљагић, Сања. 2023. „О древности српског идентитета на Косову и Метохији”. *Политичка ревија 3*

65. Шуљагић, Сања. 2020. *Оглед о српском идентитету*. Београд: Институт за политичке студије
66. Todd, David. 2018. "Beneath Sovereignty". *Law and History Review* 36/1
67. Толева, Теодора. 2012. *Влиянието на Австро – Унгарија за създаването на албанската нация 1896–1908*, София: Ciela
68. Трубачов, О.1991. *Етногенез и култура древнейших Славян*. Москва: Наука
69. Vidmar, Luka, *Struktura in funkcija pisem iz literarnopreradne korespodence Žige Zoisa*, Phd. D., Univerza v Novoј Gorici, 2009
70. Vitalis, Orderici.1845. *Ecclesiasticae historiae*. Tomus III, Parisiis: Julium Renouard et socios
71. Виријевић, В. 2016. „Терор и злочини бугарских окупатора на Косову и Метохији у Првом светском рату (1915-1918)” у: *Велики рат 1914-1918: Узроци, последице, тумачење*; Међународни тематски зборник посвећен академику Драгољубу Р. Живојиновићу (1934-1016) књ. I , Ниш: Филозофски факултет
72. York, John.1972. "The Image of Philip the Arab". *Historia* 21:2

Sanja Šuljagić

ON THE NEGLECT OF COMMON DETERMINANTS OF SERBIAN AND BULGARIAN IDENTITIES

Summary: *In this paper the author used an analytical-synthetic method to present geopolitical and ideological causes of the neglect of the common determinants of Serbian and Bulgarian identities following the establishment of modern Serbian and Bulgarian states. In the context in first part of the paper the author presented the common determinants of the Serbian and Bulgarian peoples throughout history prior to the enthronement of the members of European dynasties for their leaders in 19th century. In latter part of the text the author presented the process of the enthronement of European and pro-European leaders in modern Serbia and Bulgaria and negative consequences which followed after this process.*

Key Words: *clan Dulo, emperor Stefan Dusan Nemanjic, modern Serbia, modern Bulgaria, Welf-Hanover dynasty, Saxe-Koburg-Gotha dynasty, Edmund Hornby.*